

Верба Д.В.
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії,*
Заболотний К.Є.
здобувач вищої освіти,
Хіргій В.В.
*здобувач вищої освіти,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

ОЦІНЮВАННЯ СТРУКТУРНИХ ЗРУШЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ЕКОНОМІЦІ В КОНТЕКСТІ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРОБЛЕННЯ ПОЛІТИКИ РЕЗИСТЕНТНОСТІ ДО ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Наше дослідження ґрунтується на вихідній гіпотезі щодо двох основних рушійних сил зміцнення резистентності національної економіки. При цьому саму резистентність для цілей аналітичного забезпечення розробки і реалізації державної економічної політики ми трактуємо як сукупність соціально-економічних характеристик, що забезпечують інклюзивність інноваційного зростання економіки та залучення вигід, що воно забезпечує для розширення кола інвесторів в людський капітал. Власне саме таке розширення інвестування в людський капітал, за збереження високої його комерційної ефективності стає, водночас, і результатом, і передумовою відтворення інноваційного характеру зростання.

Перша рушійна сила посилення такої резистентності передбачає динамічне оновлення галузевої структури національної економіки, що більшою мірою забезпечується стихійною адаптацією такої структури до високої насиченості якісним людським капіталом, ніж виступає результатом цілеспрямованої структурної політики уряду [1; 2]. Наведене не означає неважливості такої політики [3], лише обмежує її роль створенням умов, за яких комерційна мотивація спрямовує додаткові ресурси саме у галузі, що забезпечують інтенсивне використання досягнень науково-технічного прогресу та сходження національного виробництва по «сходах технологічного розвитку» [4]. Отже, перша рушійна сила — технологічний розвиток, витіснення «мальтузіанських, традиційних» видів економічної діяльності високотехнологічними, що передбачають інтенсивне використання не природних ресурсів, а досягнень науки. При цьому мотивація докладати зусилля та нести додаткові витрати для прискорення таких структурних зрушень вбудована у механізми ринкової конкуренції й виходить далеко за межі участі в державних програмах технологічного розвитку.

Друга рушійна сила — безпосередньо пов'язана з інклюзивністю зростання і стосується соціальних характеристик використання його результатів — постійне розширення кола бенефіціарів економічного зростання, підтримання постійно високої конкуренції між інвесторами в людський капітал завдяки залученню широких верств населення до фінансування таких інвестицій [5].

Відповідно, оцінювання наявного у чинній моделі української економіки потенціалу резистентності має враховувати спроможність національних ринків стимулювати розширення масштабів високотехнологічного виробництва, розширення інвестування в людський капітал, що супроводжується збільшенням питомої ваги високотехнологічного виробництва як у загальній місткості сфери зайнятості, так і в загальних обсягах створюваної доданої вартості.

Для оцінювання відповідності структурних зрушень, що відбуваються в економіці України, принципам сталого розвитку ми скористались інформаційною базою, що надає Держстат у зведенні даних про «Показники діяльності суб'єктів господарювання, згруповані за спеціальними агрегаціями, передбаченими у Регламенті (ЄС) від 30.07.2020 № 2020/1197 про європейську статистику підприємств» [6].

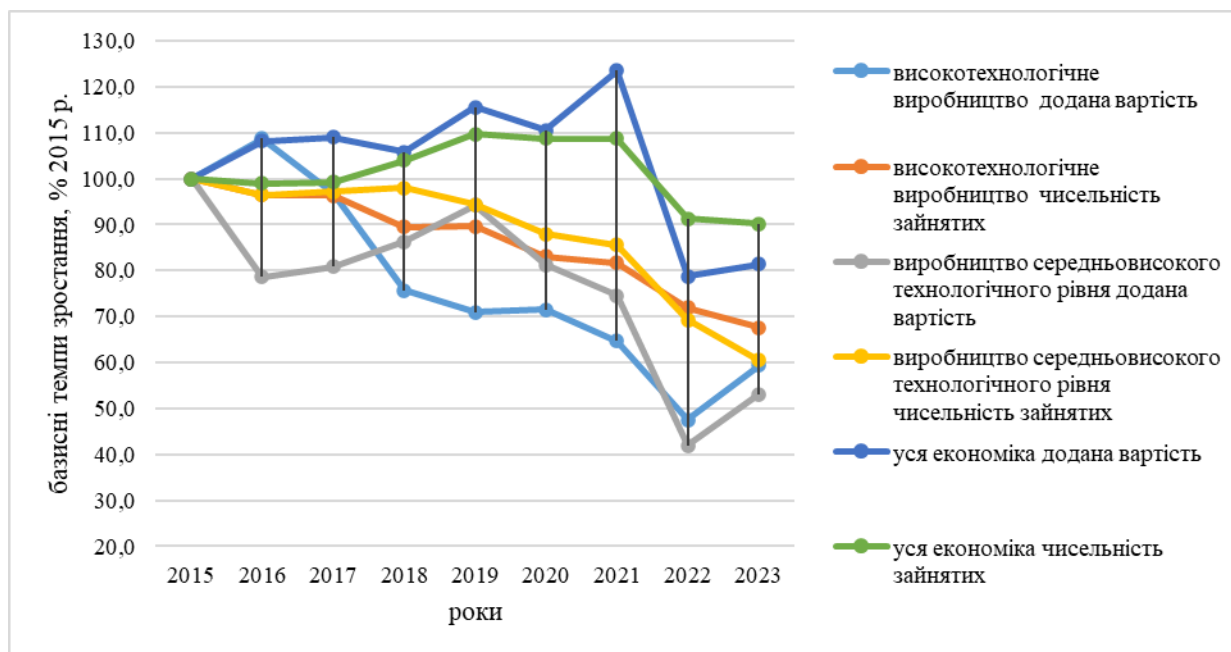

Рис. 1. Динаміка реальних (у постійних цінах 2015 р.) обсягів доданої вартості та чисельності зайнятих по секторах української економіки за роки після початку воєнних дій

Проведені нами розрахунки (рис. 1) свідчать, що, на жаль, ні стихійні ринкові процеси розподілу ресурсів між сферами використання, ні цілеспрямована державна політика технологічного розвитку не забезпечують позитивних структурних зрушень у національній економіці. Зокрема, сектор високотехнологічного виробництва характеризується вищими темпами скорочення доданої вартості (у 2023 р. до 59,4 % від рівня базисного 2015 р.), порівняно з середніми показниками по усій економіці (у 2023 р. до 81,4 % від рівня базисного 2015 р.). Сектор національного виробництва, що використовує технології середньовисокого рівня, демонструє найвищі темпи скорочення доданої вартості (обсяги 2023 р. дорівнюють лише 53,1 % рівня базисного 2015 р.).

Аналогічна картина спостерігається і щодо чисельності зайнятих: темпи скорочення вищі саме у високотехнологічних галузях, тобто питома вага загальної місткості сфери зайнятості, що припадає на низькотехнологічні виробництва, збільшується з часом. Наведене виступає обґрунтуванням необхідності оновлення як пріоритетів, так й інструментів державної економічної політики в умовах викликів повномасштабного вторгнення.

Література

1. Stankeviciute, Z., & Kunskaia, S. (2021). Towards to sustainable development: theoretical research. *Research Journal*, 26, 202–220. doi: 10.13165/PSPO-21-26-01.
2. Sakarya, S., Bodur, M., Yildirim-Öktema, Ö., & Selekler-Göksena, N. (2012). Social alliances: Business and social enterprise collaboration for social transformation. *Journal of Business Research*, 65(12), 1710–1720. doi: 10.1016/j.jbusres.2012.02.012.
3. Adelman I. *Fallacies in Development Theory and Their Implications for Policy*. Frontiers of Development Economics, Oxford University Press. 2001. P. 103–134. URL: <https://dokumen.tips/documents/working-paper-no-887-fallacies-in-development-theory-and-in-development-theory.html?page=1>
4. Seuring, S., & Gold, S. (2013). Sustainability management beyond corporate boundaries: From stakeholders to performance. *Journal of Cleaner Production*, 56(1), 1-6. doi: 10.1016/j.jclepro.2012.11.033
5. Kudinova A., Verba D. (2015). 15 years of growth without development: what blocks the socio-economic progress of Ukraine? *Ukraine: aspects of labor*. No. 7. P. 3–10.

Гатілов А.Ю.

здобувач PhD,

ДННУ «Академія фінансового управління»

СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» «Зовнішньоекономічна діяльність — діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами» [1].

У глобальному розумінні стратегія розвитку ЗЕД підприємства повинна полягати у формуванні позитивного іміджу вітчизняної продукції та доброзичливого ставлення світової спільноти до України як до високотехнологічної країни.

Але, на даний час, зовнішньоекономічна діяльність підприємств України з огляду організаційних, економічних та управлінських аспектів проходить у складних геополітичних умовах, не сприятливих для народу країни, але сприятливих для транснаціональних корпорацій, інтереси яких зіткнулися та території України.

Велика автомобільна, залізнична, повітряна та морська інфраструктура України у поєднанні з перевагами її географічного положення робить країну важливим транзитним коридором для торгівлі та подорожей між Європою, Азією та Близьким Сходом.

Цілком зрозуміло, що основні виклики для бізнесу в Україні зараз пов'язані із військовими ризиками. Крім того, ключовими питаннями є стабільне енергопостачання, безпека працівників, збереження активів, дефіцит робочої сили, зростання цін на сировину та енергоресурси, висока вартість логістики та відсутність доступного фінансування.

Попри складну ситуацію Україна продовжує привертати увагу іноземних інвесторів, які бачать у ній великі можливості для розвитку. Державна підтримка, сприятливий інвестиційний клімат та перспективи відновлення після війни створюють умови для подальшого зростання інвестицій в Україну.

Хто найбільше інвестує в Україну? Прямих іноземних інвестицій у 2024 році надійшло з таких країн: Нідерланди — 1,19 млрд дол.; Кіпр — 1,13 млрд дол.; США — 361 млн дол.; Велика Британія та Ірландія — 297 млн дол.; Люксембург — 284,5 млн дол.; Австрія — 276,8 млн дол.; Франція — 263,7 млн дол.; Польща — 191,6 млн дол.; Швейцарія — 189,2 млн дол.; Угорщина — 101,9 млн дол. (дані на 29 липня 2024 р.) [2].

З початку війни іноземці створили понад 2,6 тисячі компаній в Україні. Лідером серед бізнесів є ТОВ «ТЕНСІМА» зі статутним капіталом у розмірі 1,28 млрд грн, засноване громадянином Вірменії. На другому місці АТ «Закритий недиверсифікований венчурний корпоративний інвестиційний фонд «Юген» із статутним капіталом у розмірі 700 млн грн, який належить громадянину США. Трійку лідерів замикає ТОВ «ЛФС» із статутним капіталом у розмірі 300 млн грн, головним власником якого є громадянин Польщі [3].

Згідно з опитуванням USAID, 89 % компаній, які інвестували в Україну до 2022 року, або досягли бізнес-цілей (49 %), або перевищили їх (40 %). Ці цифри вказують на перспективу відновлення України для тих, хто зараз інвестує.

Максимальний інтерес до України виявляють іноземні виробники зброї. Будувати на території країни виробничі потужності планують: виробники безпілотників Baykar та Quantum-Systems, а також німецький концерн Rheinmetall, який планує побудувати на території держави чотири заводи з виробництва снарядів, військової техніки та засобів ППО.